

Put do
SREĆE

VODIČ DO BOLJEG ŽIVOTA I SREĆE ZASNOVAN NA ZDRAVOM RAZUMU

Talk to us
[CLICK HERE](#)

Z.A: _____

OD: _____

KAKO KORISTITI OVU KNJIGU

*V*i, naravno, želite pomoći svojim prijateljima i ljudima sa kojima kontaktirate.

Izaberite nekog čiji bi postupci mogli, makar malo, uticati na vaš opstanak.

Upišite ime te osobe na prvu liniju sa naslovne strane ove knjižice.

Upišite svoje ime ili utisnite pečat sa svojim imenom na drugu liniju sa naslovne strane.

Poklonite toj osobi ovu knjižicu.

Zamolite tu osobu da je pročita.^o Ustanovićete da su on ili ona takođe ugroženi mogućim lošim postupcima drugih.

Poklonite toj osobi još nekoliko primjeraka ove knjige, ali nemojte upisivati svoje ime na njima: neka ta druga osoba sama upiše svoje ime. Navedite tu osobu da pokloni te knjige osobama koje su dio njenog života.

Nastavljajući to, u velikoj ćete mjeri uvećati svoj i njihov potencijal za opstanak.

Ovo je put ka mnogo sigurnijem i srećnijem životu, kako za vas, tako i za druge.

---

o. Riječi ponekad imaju nekoliko različitih značenja. U fusnotama ove knjige data su samo ona značenja koja određene riječi imaju kao što su upotrebljene u ovom tekstu. Ako naidete na neki nepoznati termin u ovoj knjizi, potražite ga u nekom dobrom rječniku. U suprotnom, može doći do nesporazuma i rasprava.

ZBOG ČEGA SAM VAM DAO OVU KNJIGU

Za mene je važan vaš opstanak.¹

SREĆA²

Istinska radost i sreća su dragocjeni.

Ako neko ne opstaje, radost i sreća su mu nedostupni.

Teško je opstati u haotičnom³, nepoštenom i opšte uzev nemoralnom⁴ društvu.

Svaki pojedinac ili grupa nastoji da u životu dođe do najvećeg mogućeg užitka i najmanje bola.

Vaš opstanak mogu ugroziti loši postupci ljudi iz vašeg okruženja.

Tuđe nepoštenje i loši postupci mogu pretvoriti vašu sreću u tragediju i tugu.

Siguran sam da se možete sjetiti primjera kada se to zaista i dogodilo. Takva nedjela umanjuju vaš opstanak i narušavaju vašu sreću.

---

1. **opstanak:** čin ostanka u životu, produžetak egzistencije. Biti živ.

2. **sreća:** dobro stanje, stanje zadovoljstva i užitka, veseo i nesmetan život. Reakcija na lijepe stvari koje se čovjeku događaju.

3. **haotično:** ono što ima prirodu kompletnog rasula ili nereda.

4. **nemoralno:** ono što nije moralno i u skladu s dobrim običajima ponašanja; odsustvo bilo kakve ideje o dobrom ponašanju. Ne činiti dobro.

Vi ste važni drugima. Vas slušaju. Vi možete uticati na druge.

Sreća ili nesreća onih koje poznajete bitna je za vas.

Koristeći ovu knjigu, bez mnogo napora, možete im pomoći u opstanku i vođenju srećnijeg života.

Iako niko ne može garantovati sreću drugim ljudima, njihovi izgledi za opstanak i sreću mogu se uvećati. A sa njihovim izgledima, uvećaće se i vaši.

U vašoj je moći da drugima pokažete put ka bezopasnijem i srećnijem životu.

Talk to us
CLICK HERE

VODITE RAČUNA O SEBI

1-1. *P*otražite njegu kad ste bolesni.

Kada su bolesni, čak i od neke zarazne bolesti, ljudi se često ne izoluju ili ne traže odgovarajuće liječenje. Kao što se lako može vidjeti, to vas može izložiti riziku. Kada je neko bolestan, insistirajte da ta osoba preduzme odgovarajuće mjere opreznosti, kao i da zatraži potrebnu njegu.

1-2. *O*državajte čistoću svoga tijela.

Ljudi koji se ne kupaju niti redovno peru ruke, mogu prenositi bakterije. To vas izlaže riziku. Imate puno pravo zahtijevati od ljudi oko sebe da se redovno kupaju i peru ruke. Neizbježno je da se neko isprlja dok radi ili vježba. Navedite ga da se poslije toga opere.

1-3. *Č*uvajte svoje zube.

Kaže se da ljudi ne bi patili od karijesa kada bi poslije svakog obroka prali zube. Pranje zuba ili žvakanje gume poslije svakog obroka, čini mnogo za zaštitu ljudi od bolesti usta i neprijatnog zadaha. Predložite drugima da čuvaju zube.

1-4. *H*ranite se pravilno.

Ljudi koji se ne hrane pravilno nisu od velike pomoći ni sebi ni drugima. Oni često imaju nizak energetska nivo. Ponekad su zlovoljni. Lakše se razboljevaju. Za pravilnu ishranu nisu potrebne neobične dijete, nego je potrebno redovno jesti hranjive obroke.

1-5. *O*dmarajte se.

Iako čovjek mora mnogo puta da radi na užtrbna, ako mu to pređe u naviku on može postati teret drugima. Umorni ljudi nisu oprezni. Oni mogu činiti greške. Događaju im se nezgode. Upravo onda kad su vam potrebni, oni mogu svaliti čitav teret posla na vas. Oni izlažu druge opasnostima. Zahtijevajte od ljudi koji se ne odmaraju dovoljno da to čine.

2. BUDITE UMJERENI

2-1. **Ne uzimajte štetne droge.**

Ljudi koji uzimaju droge ne vide uvijek stvarni svijet pred sobom. Oni nisu stvarno *ovdje*. Na autoputu, prilikom slučajnog susreta, ili u nečijoj kući, oni mogu biti veoma opasni po vas. Ljudi pogrešno vjeruju da se osjećaju „bolje” ili „funkcionišu bolje” ili su „samo srećni”, kada su na drogama. Ovo je samo još jedna obmana. Prije ili kasnije, droge će ih fizički uništiti. Odvrćajte ljude od uzimanja droga. A ako to oni ipak čine, ohrabrite ih da potraže pomoć u odvikavanju od njih.

2-2. **Ne pijte alkohol u prevelikim količinama.**

Ljudi koji piju alkohol nisu svjesni. On umanjuje njihovu sposobnost da reaguju čak i onda kada se njima čini da ih on čini svjesnijim. Alkohol ima izvjesnu medicinsku vrijednost. Ona se ponekad ozbiljno precjenjuje. Ne dopustite nikome ko je pio da vas vozi u automobilu ili avionu. Piće može oduzeti živote na mnogo načina. I malo alkohola može imati dalekosežne posljedice. Ne dopustite da previše alkohola

---

5. **umjeren:** koji ne ide u krajnost, koji ne pretjeruje u stvarima, koji kontrolira svoje žudnje.

dovede do nesreće ili smrti. Odvrćajte⁶ ljude od prekomjernog unošenja alkohola.

Prateći gornje tačke, čovjek postaje fizički sposobniji da uživa u životu.

---

6. **odvratiti:** spriječiti ili obeshrabriti.

3. NE BUDITE PROMISKUITETNI⁷

Seks je način na koji se ljudska rasa prenosi u budućnost kroz djecu i porodicu. Seks nam može pružiti mnogo uživanja i sreće: priroda je to tako odredila da bi se vrsta održala. Ali ako se on izopačuje ili zloupotrebljava, to dovodi do teških kazni: priroda je izgleda i to tako odredila.

3-1. *Budite vjerni seksualnom partneru.*

Nevjerstvo seksualnog partnera može jako umanjiti opstanak. Kroz istoriju i štampu vidjeli smo bujice primjera žestine ljudskih strasti probuđenih nevjerstvom. „Krivica” je manje zlo. Ljubomora i osveta su veće nemani: čovjek nikada ne zna kada će se oni probuditi. Lijepo je govoriti o „civiliziranosti”, „neusiljenosti”, „razumijevanju”, no nikakva priča neće popraviti uništene živote. „Osjećaj krivice” ne može se ni izdaleka mjeriti sa oštrim nožem u leđima ili mljevenim staklom u čorbi.

Pored toga, postavlja se i pitanje zdravlja. U koliko ne insistirate na vjernosti seksualnog partnera, izlažete se mogućim bolestima. Jedno kratko vrijeme, govorilo se da su sve spolne bolesti ukroćene. To sada nije tako, ako je ikada i bilo. Danas postoje neizlječive vrste spolnih bolesti.

---

7. **promiskuitetan:** koji praktikuje ili upražnjava usputne, slučajne seksualne odnose.

Problemi nedoličnog seksualnog ponašanja nisu novi. Moćna budistička religija iščezla je iz Indije u sedmom vijeku. Prema pisanju njihovih vlastitih historičara, uzrok ovomu bio je seksualni promiskuitet u budističkim manastirima. U novije vrijeme, kada u jednoj organizaciji, trgovačkoj ili nekoj drugoj, počinje prevladavati promiskuitet, može se vidjeti njeno propadanje. Porodice suočene sa nevjerstvom raspadaju se bez obzira koliko o tome civilizirano razgovarali.

Zbog trenutnog impulsa čovjek može da ispašta čitavog života. Utičite na one oko vas i zaštitite svoje zdravlje i zadovoljstvo.

*Seks je veliki korak na putu do sreće i radosti.
Nema ničega lošeg u njemu ako je popraćen
vjernošću i uljudnošću.*

4. VOLITE I POMAŽITE DJECU

Današnja djeca postaće civilizacija sutrašnjice. Donijeti dijete na svijet danas je donekle kao da ste ga ubacili u kavez sa tigrom. Djeca ne umiju da se nose sa svojim okruženjem⁸ i nemaju pravih pomoćnih sredstava. Potrebna im je ljubav i pomoć da bi u tome uspjeli.

Ovo je osjetljivo pitanje za raspravu. Koliko je roditelja, toliko je i teorija o tome kako odgajati ili ne odgajati dijete. Ipak uradi li se to pogrešno, može doći do mnogo tuge. Roditelji čak sami sebi mogu otežati godine starosti. Neki pokušavaju odgojiti djecu na način na koji su sami bili odgojen, drugi pokušavaju potpuno suprotno, a mnogi se drže ideje da djecu treba pustiti da odrastu samostalno. Ništa od ovoga ne garantuje uspjeh. Posljednja od ovih metoda zasnovana je na materijalističkoj⁹ ideji da razvoj djeteta teče paralelno sa evolucijom¹⁰ čovječanstva; da na neki čudesan, neobjašnjiv način „nervi” djeteta „sazrijevaju” sa njegovim godinama, što dovodi do stvaranja moralne¹¹ odrasle osobe civilizovanog ponašanja. Iako se ova teorija s lakoćom može

---

8. **okruženje:** ono što nas okružuje; materijalan svijet oko nas; prostor u kome živimo; živa bića, stvari, prostori i sile s kojima živimo, bilo u našoj blizini ili daleko od nas.

9. **materijalistički:** mišljenje da postoji samo fizička materija.

10. **evolucioni:** odnosi se na jednu veoma staru teoriju da su se sve biljke i životinje razvile iz prostijih oblika, i da ih je oblikovala njihova okolina, tj., da one nisu bile planirane ili stvorene.

11. **moralan:** koji je u stanju da razlikuje dobro od lošeg vladanja; odluke i djelovanja koje proizilaze iz tog saznanja.

pobiti – jednostavno ukazujući na veliki broj kriminalaca čiji nervi nisu na neki način zreli – ovdje se radi o nemarnom načinu odgoja djece, koji uživa izvjesnu popularnost. Tu se ne vodi računa o budućnosti vaše civilizacije, ili o godinama kada ćete biti stariji.

Dijete je pomalo nalik praznoj tabli. Ispišete li na njoj pogrešne stvari, ono će govoriti pogrešne stvari. Ali, za razliku od table, dijete može da počne da piše: ono je sklono pisanju već napisanog. Ovaj problem komplikuje se činjenicom da, iako je najveći broj djece u stanju da budu vrlo pristojni, nekolicina ih se rađa umobolna, a danas čak i kao narkomani, ali to su zaista malobrojni slučajevi.

Ne čini nikakvo dobro pokušavati „kupiti” dijete zatrpavajući ga igračkama i poklonima, kao i gušiti ga zaštitom. Rezultat može biti prilično zastrašujući.

Čovjek se mora odlučiti šta pokušava navesti dijete da postane. Ovo se modifikuje na nekoliko načina: a) šta vaše dijete u osnovi *može* postati s obzirom na urođene sposobnosti i potencijale; b) šta zaista samo dijete želi da postane; c) šta vi želite da vaše dijete postane; d) raspoloživi resursi. Ali, zapamtite, ma koji da je rezultat svega toga, dijete *neće* uspješno opstajati ukoliko konačno ne postane samostalno i *veoma* moralno. U suprotnom, krajnji rezultat vjerovatno će biti dijete koje će biti svima teret, pa i samom sebi.

Koliko god voljeli dijete, zapamtite da ono ne može opstajati na duge staze ako mu roditelji ne pomognu da zakorači putem ka opstanku. Neće biti slučajnost da dijete zaluta: Savremeno društvo je kao skrojeno za njegov neuspjeh.

U velikoj mjeri će pomoći ukoliko postignete da dijete shvati pravila¹² sadržana u ovoj knjizi i pristane da ih primjenjuje.

Ono što je izvodljivo jeste da jednostavno pokušate da budete djetetov prijatelj. Nesumnjiva je istina da su djetetu potrebni prijatelji. Pokušajte da saznate šta je u stvari njegov problem, i onda bez potiskivanja njegovih rješenja, pokušajte da mu pomognete da ga riješi. Posmatrajte djecu – ovo se odnosi čak i na bebe. Slušajte ono što vam djeca govore o svom životu. Dopustite *im* da vam pomognu, jer će inače podleći bremenu obaveze¹³ prema vama koje će onda morati da potiskuju.

Djetetu će u mnogome pomoći ako ga navedete da shvati i prihvati ovaj put do sreće i krene njime. To može imati oroman uticaj na njegov i vaš opstanak.

Djetetu doista ne ide dobro bez ljubavi. Većina djece može da uzvрати ljubav u izobilju.

Na putu do sreće leže ljubav i pomoć djeci od najranijeg djetinjstva do praga zrelosti.

---

12. **pravila:** iskazi koji preporučuju ili postavljaju princip ili principe ponašanja ili smjer djelovanja u vezi s ponašanjem; uputstva zamišljena kao pravila ponašanja.

13. **obaveza:** stanje ili činjenica da neko nekom nešto duguje u zamjenu za dobijene stvari, pomoć ili usluge.

5. POŠTUJTE¹⁴ I POMAŽITE SVOJE RODITELJE

Sdjetetove tačke gledišta, roditelje je ponekada teško razumjeti. Postoje razlike među generacijama. Ali istinu govoreći, ne postoje nikakve barijere. Kada je neko slab, iskušenje je potražiti utočište u lukavstvima i lažima: to je ono što podiže zid.

Djeca *mogu* izgubiti svoja neslaganja sa roditeljima. Prije nego što podigne glas, čovjek bi mogao barem da pokuša mirno razgovarati. Ako je dijete otvoreno i iskreno, neke od njegovih molbi će bez sumnje doprijeti do roditelja. Kompromis¹⁵ je često moguć, tako da se obje strane sporazumiju i pomire. Nije uvijek lako slagati se s drugima, ali je potrebno pokušati.

Ne može se previdjeti činjenica da roditelji, skoro uvijek, djeluju sa veoma snažnom željom da učine ono što vjeruju da je najbolje za dijete.

Roditelji zadužuju djecu vaspitanjem, ukoliko su im ga pružili. Iako su neki roditelji toliko zadržani nezavisni da odbijaju da im se ovaj dug vrati, ipak je istina da će često doći vrijeme kada će na mlađu generaciju biti red da se stara o svojim roditeljima.

14. **poštovati**: ukazivati poštovanje i postupati prema nekom sa poštovanjem i učtivošću.

15. **kompromis**: usklađivanje razlika pri kome svaka strana popušta u nekoj tački zadržavajući druge i time postiže zajednički dogovor.

Uprkos svemu, moramo se sjetiti da su oni jedini roditelji koje imamo. I kao takve, bez obzira na sve, treba ih poštovati i pomagati im.

Put do sreće uključuje dobre odnose s roditeljima ili onima koji su nas odgajali.

6. BUDITE DOBAR PRIMJER¹⁶

Čovjek utiče¹⁷ na brojne ljude. Taj uticaj¹⁸ može biti dobar ili loš.

Ukoliko neko vodi život pridržavajući se ovih savjeta, pružaće dobar primjer.

To će svakako uticati na ostale iz vašeg okruženja, ma šta pričali.

Svako ko želi da vas spriječi u tome, pokušava da vam nanese zlo ili da ostvari vlastite ciljeve. U dubini duše, oni će vas poštovati.

Vaši sopstveni izgledi za opstanak poboljšaće se na duge staze, jer će drugi, pod vašim uticajem, postati manja prijetnja. Postoje i druge koristi od toga.

Nemojte ignorisati ono što možete postići kod drugih, jednostavno pričajući im o ovim stvarima i pružajući im dobar primjer.

Put do sreće zahtijeva od čovjeka da bude dobar primjer drugima.

---

16. **primjer:** neko ili nešto koga vrijedi oponašati ili kopirati, uzor, model.

17. **uticati:** ostavljati dojam na nekoga ili nešto.

18. **uticaj:** posljedica toga dojma.

7. TEŽITE ŽIVOTU S ISTINOM¹⁹

Lažni podaci vas mogu navesti da činite glupe greške. One vas čak mogu spriječiti da prihvatite istinu.

Čovjek je u stanju da riješi egzistencijalne probleme samo kada raspolaže istinitim podacima.

Ako vas ljudi oko vas lažu, to vas navodi na to da pravite greške čime se smanjuje vaš potencijal za opstanak.

Lažni podaci mogu poticati iz brojnih izvora: akademskih, društvenih, ili profesionalnih.

Mnogi žele da povjerujete određenim stvarima samo da bi zadovoljili vlastite ciljeve.

Istina je ono što je istina za *vas*.

Niko nema pravo da vam silom natura podatke i da vam naređuje da vjerujete u nešto ili vam govori da ako to ne učinite, desiće vam se nešto loše. Ako nešto za vas nije istinito, onda to nije istinito.

Donosite sopstvene zaključke o stvarima, prihvatite ono što je istina za vas, odbacite ostalo. Niko nije nesrećniji od onoga koji pokušava da živi u haosu laži²⁰.

---

19. **istina**: ono što je saglasno s činjenicama i opažanjima; logični odgovori nastali iz sagledavanja svih činjenica i podataka; zaključak zasnovan na dokazu koji nije pod uticajem želje, autoriteta ili predrasude, neizbježna činjenica bez obzira na koji se način došlo do nje.

20. **laži**: netačne izjave ili informacije namjerno prikazane kao istinite; neistine; sve što ima za cilj da obmane ili stvori pogrešan utisak.

7-1. **N**e govorite štetne laži.

Štetne laži plod su straha, zlobe i zavisti. One mogu natjerati ljude na očajnička djela. One mogu uništiti živote. One stvaraju takvu zamku u koju mogu upasti kako onaj koji govori laži, tako i onaj koji ih sluša. To može dovesti do haosa među ljudima i u društvu. Mnogi ratovi započeli su zbog štetnih laži.

Čovjek mora da ih razotkriva i odbacuje.

7-2. **N**e svjedočite lažno.

Velike su kazne za kršenje zakletve i lažno svjedočenje. To se zove krivokletstvo i povlači za sobom teške kazne.

Put do sreće ide uporedo sa putem do istine.

8. NE POČINITE UBISTVO²¹

Većina rasa, od najdrevnijih vremena do danas, zabranjuje ubistvo i teško ga kažnjava. Ponekada ovo je bilo prošireno kao, „Ne ubij”, ali je u kasnijem prevodu istog djela ovo protumačeno kao „Ne počini ubistvo.”

Postoji značajna razlika između glagola *ubiti* i *počiniti ubistvo*. Zabrana svakog ubijanja isključila bi samoodbranu; ona bi čak i ubijanje zmije koja se sprema da ugrize djete učinila protivzakonitim, a svi ljudi bi bili tada prisiljeni da postanu vegetarijanci. Siguran sam da možete vidjeti brojne probleme koje bi izazvala zabrana ubijanja.

Počiniti ubistvo je nešto sasvim drugo. Po definiciji, to znači „Nezakonito lišavanje života jednog (ili više) ljudskih bića od strane drugog, naročito sa zlonamjernim predumišljajem.” Lako je uočiti da je u ovo vrijeme smrtonosnog oružja, veoma lako počiniti ubistvo. Čovjek ne bi mogao da živi u društvu u kome su on sam, njegova porodica ili prijatelji, izloženi na milost i nemilost nekoga ko usputno oduzima drugima život.

S pravom, ubistvo ima najviši prioritet među stvarima koje društvo sprječava i na koje uzvraća istom mjerom.

---

21. **ubistvo**: nezakonito lišavanje života jednog ili više ljudskih bića, od strane drugog, naročito sa zlonamjernim predumišljajem.

Glupi, zli i umobolni teže rješavanju svojih stvarnih ili izmišljenih problema putem ubistva. A događa se da to počine i bez ikakvog razloga.

Podržite svaki očito efikasan program koji se bavi ovom prijetnjom čovječanstvu i angažujte se po tom pitanju. Vaš sopstveni opstanak mogao bi zavisiti od toga.

*Put do sreće ne uključuje ubijanje vaših
prijatelja, vaše porodice, ili to da
sami budete ubijeni.*

9. NE ČINITE NIŠTA PROTUZAKONITO

*P*rotuzakonita djela su ona koja su zabranjena zvaničnim propisima ili zakonima.

Propisi i zakoni su djelo vladara, zakonodavnih tijela i sudija. Obično su zapisani u zakonicima. U dobro uređenom društvu oni se javno objavljuju. U društvu koje je nesređeno i često puno kriminala, čovjek je primoran da se obrati advokatu ili da prođe posebnu obuku da bi ih sve naučio. Takvo društvo govori pojedincu da „neznanje nije opravdanje za kršenje zakona”.

Međutim, svaki član društva, bio on star ili mlad, obavezan je da zna šta društvo smatra „protuzakonitim djelom”. Moguće je pitati druge, a postoje i biblioteke gdje se to može pročitati.

„Protuzakonito dijelo” ne predstavlja neposlušnost prema nekoj nevažnoj zapovijesti poput „idi u krevet”. To je djelo koje, ako je počinjeno, može dovesti do kazne od strane suda i države: izvođenje na stub srama²² od strane državne propagandne²³ mašine, novčano kažnjavanje i kazna zatvorom.

---

22. **izvesti na stub srama:** izvrgnuti podsmijehu, javnom preziru, poruzi, ili pogrdi.

23. **propaganda:** širenje ideja, informacija ili glasina radi postizanja vlastitog cilja, ili nanošenje štete cilju drugog, često ne vodeći računa o istini; čin objavljivanja laži u štampi, na radiju ili televiziji, da bi određena osoba kada dođe na sud bila proglašena krivom; nanošenje štete reputaciji neke osobe, uz korištenje laži da je ljudi ne bi više slušali. Propagandista: osoba ili grupa koja se bavi, stvara ili upotrebljava propagandu.

Kada neko učini neko protuzakonito djelo, bilo malo ili veliko, izlaže se napadu države. Bio on uhvaćen ili ne, kada počini neko protuzakonito djelo, čovjek slabi sopstvenu obrambenu sposobnost.

Skoro sve vrijedno što čovjek želi da postigne u životu, često se može ostvariti na savršeno zakonit način. „Nezakoniti” put opasna je i dangubna prečica. Obično ispada da izmišljene „koristi” ostvarene nezakonitim putem nisu toga vrijedne.

Država i vlada sklone su da budu brod bez kormilara. Njegov kurs određuju zakoni i zakonici. Opremljen je da na sve načine udari po nezakonitosti. Kao takav on može biti neumoljiv²⁴ neprijatelj; nepopustljiv²⁵ kada se radi o „protuzakonitim djelima”. Pravednost ili nepravednost ne igraju nikakvu ulogu pred licem zakona i zakonika. Samo su zakoni važni.

Kada shvatite ili otkrijete da ljudi oko vas čine „protuzakonita djela”, trebalo bi da učinite što možete da ih u tome obeshrabrite. Čak i vi, iako ne učestvujete u tome, možete trpjeti zbog toga. Na primjer, knjigovođa neke firme falsifikuje knjige: u nastaloj pometnji ta firma može propasti, a vi ostati bez posla. Ovakvi slučajevi u velikoj mjeri ugrožavaju čovjekov opstanak.

Kao član bilo koje grupe koja podliježe zakonima, poduprite jasno objavljivanje tih zakona, tako da ih svi mogu upoznati. Podržavajte

---

24. **neumoljiv**: koji se ne može učutkati, stišati ili zadovoljiti; nemilosrdan; nepopustljiv.

25. **nepopustljiv**: tvrdokoran; koji ne popušta, ne uzmiče; koji odbija svako drugačije mišljenje; koji se ne predaje.

bilo koji zakonski politički napor da se sažmu, razjasne i sastave zakoni koji se odnose na tu grupu. Držite se načela da su svi ljudi jednaki pred zakonom: načela koje je svojevremeno, u doba tiranske²⁶ aristokratije²⁷, predstavljalo jedno od najvećih društvenih dostignuća u ljudskoj istoriji, kojeg ne bi trebalo smetnuti s uma.

Potrudite se da djeca i odrasli budu obavješteni o tome šta je „zakonito”, a šta „nezakonito”. I pokažite, makar i samo mrštenjem, da ne odobravate „nezakonita djela”.

Oni koji ih počine, makar se i „izvukli”, ipak su slabiji u odnosu na moć države.

*Put do sreće ne uključuje strah
od toga da ćete biti otkriveni.*

---

26. **tiranski:** upotreba surove, nepravedne i apsolutne moći; koja satire, podjarmljuje; okrutan, surov
27. **aristokratija:** vladavina nekolicine sa posebnim privilegijama, činovima ili položajima; vladavina malobrojne elite koja je iznad opštih zakona; grupa koja je po rođenju ili položaju „superiorna u odnosu na sve ostale”, koja može stvarati zakone ili ih primjenjivati na druge, ali smatra da je ona sama izuzetak od njih.

10. PODRŽAVAJTE VLADU KOJA JE ZASNOVANA I RADI ZA DOBROBIT SVIH

*B*eskrupulozni i zli ljudi i grupacije mogu uzurpirati vladu i koristiti je u vlastite svrhe.

Vlada koja je organizovana i radi jedino za lične interese pojedinaca i grupa ljudi, daje društvu kratak životni vijek. Ona ugrožava opstanak svih ljudi u toj državi, čak i svoj sopstveni. Istorija je puna padova takvih režima.

Suprostavljanje takvoj vladi obično dovodi samo do još većeg nasilja.

Međutim, čovjek može da digne svoj glas i upozori kada primjeti da se takve zloupotrebe dešavaju. I čovjek ne treba aktivno da podržava takvu vladu; moguće je ne čineći ništa protuzakonito, jednostavno uskraćujući svoju saradnju, na kraju dovesti do reforme. Čak i u trenutku dok se ovo piše, postoji nekoliko režima koji propadaju zahvaljujući samo tome što njihovi narodi izražavaju tiho neslaganje, jednostavno uskraćivanjem saradnje. Ovi režimi rizikuju da ih oduva čak i najslabiji nepovoljni vjetar.

S druge strane, tamo gdje vlada očigledno radi za svoj narod, a ne za neke grupe sa sopstvenim interesima ili nekog suludog diktatora, treba je maksimalno podržavati.

Postoji predmet zvan „upravljanje”. U školama se uglavnom uči „nauka o državi”, koja samo govori o tome kako je sastavljena njena sadašnja organizacija. Pravi predmet „upravljanje” nosi različite nazive: politička ekonomija, politička filozofija, politička moć, itd. Cjelokupan predmet „upravljanje” i način upravljanja može predstavljati jednu veoma preciznu, skoro tehničku nauku. Ako je čovjek zainteresovan da ima bolju vladu, koja ne prouzrokuje nevolje, trebalo bi da predloži da se ovaj predmet uči već u nižim razredima škole. Čovjek o tome takođe može naučiti čitajući: to nije težak predmet, ukoliko razjasnite složene termine.

U krajnjoj liniji, ljudi i oni koji kreiraju javno mišljenje su ti koji se znoje, bore i krvare za svoju zemlju, a ne vlada koja ne može krvariti, pa čak se ni nasmiješiti: ona je samo jedna čovjekova zamisao. Pojedinaac je taj koji je živ – tj. *vi*.

*Putem do sreće teško je putovati kada se
nad njim nadvija tlačenje tiranije.
Dobronamjerna vlada, koja je zasnovana
i radi za dobrobit svih ljudi, može olakšati taj
put: kada se to desi treba je podržati.*

II. NE ČINITE ZLO OSOBI DOBRE VOLJE²⁸

Uprkos insistiranju zlih ljudi da su svi ljudi zli, postoje mnogi dobri ljudi. Možda ste te sreće da poznajete neke.

U stvari, društvo se zasniva na ljudima dobre volje. Javni radnici, kreatori javnog mnjenja, oni u privatnom sektoru koji rade svoj posao, u velikoj su većini ljudi dobre volje. U suprotnom odavno bi prestali da služe drugima.

Takve ljude lako je napasti: samo njihovo dostojanstvo spriječava ih da se previše bave pitanjem sopstvene zaštite. Pa ipak, opstanak većine pojedinaca u društvu zavisi od njih.

Surovi zločinci, propagandisti²⁹, mediji koji tragaju za senzacijama, svi redom teže da odvrate pažnju pojedinca od postojane svakodnevne činjenice da društvo ne bi uopšte funkcionisalo kada ne bi bilo ljudi dobre volje. Dok oni štite ulice, savjetuju djecu, mjere temperaturu bolesnicima, gase požare, govore razborito i mirnim glasom, čovjek je sklon da previdi činjenicu da su ljudi dobre volje ti koji čine da svijet funkcionise i da čovjek i dalje živi na Zemlji.

28. **volja:** ponašanje ili stav prema drugima; narav; tradicionalno, ljudi dobre volje su oni koji žele dobro svojim bližnjima i rade da bi im pomogli.

29. **propaganda:** osoba ili grupa koja se bavi, stvara ili upotrebljava propagandu.

Pa ipak, takvi ljudi mogu biti meta napada i trebalo bi zagovarati i preduzimati odlučne mjere da se oni odbrane i zaštite od povreda jer i vaš a i opstanak vaše porodice i prijatelja zavisi od njih.

*Put do sreće daleko je lakše slijediti kada
čovjek podržava ljude dobre volje.*

12. ŠTITITE³⁰ I UNAPREĐUJTE SVOJU OKOLINU

12-1. *V*odite računa o svom dobrom izgledu.

Ponekad nekim ljudima ne pada na pamet – jer oni nisu ti koji moraju provoditi dane gledajući se – da su dio okoline i okruženja drugih. I neki ne shvataju da ih drugi procjenjuju na osnovu njihove pojave.

Iako odjeća može biti skupa, sapun i druga sredstva za ličnu higijenu nije teško nabaviti. Tehniku lične higijene ponekad je teško otkriti, ali ona se može razviti.

U nekim društvima, kada su ona varvarska ili veoma degradirana, može čak biti moderno predstavljati trn u oku drugima. U stvari, to je simptom nedostatka samopoštovanja.

Baveći se tjelesnim vježbama i radeći, čovjek se može prilično zaprljati. Ali to ne znači da se kasnije ne može oprati. Na primjer, neki radnici u Evropi i Engleskoj uspijevaju da sačuvaju dobar izgled čak i tokom rada. Može se primijetiti da neki od boljih sportskih atleta izgledaju pristojno čak i kad su obliveni znojem.

Okruženje prepuno neurednih ljudi može imati suptilan, deprimirajući uticaj na čovjekov moral³¹.

---

30. **štītiti**: čuvati od štetnog dejstva; braniti.

31. **moral**: mentalni i emocionalni stav pojedinca ili grupe; volja da se nečim nastavi; osjećaj zajedničke svrhe.

Podstaknite ljude iz vašeg okruženja da izgledaju dobro dajući im komplimente kada dobro izgledaju, ili im obzirno pomažući da riješe svoje probleme kada ne izgledaju dobro. To bi moglo doprinijeti njihovom samopoštovanju i podići im moral.

12-2. Vodite računa o svojoj neposrednoj okolini.

Kada ljudi drže svoje stvari i neposrednu okolinu u neredu, to se može odraziti i na vašu okolinu i stvari.

Kada ljudi izgledaju da nisu u stanju da vode računa o svojim stvarima i prostorima u kojima žive i rade, to je znak da oni osjećaju da ne pripadaju tu gdje su, i ne posjeduju stvari koje imaju. Kada su bili mladi, stvari su im „davane” sa previše upozorenja i ograničenja, a možda su im ih braća, sestre ili roditelji oduzimali. I moguće je da se nisu osjećali dobrodošlima.

Predmeti, stambeni i radni prostor, kao i vozila takvih ljudi izgledaju kao da nikome ne pripadaju. Da stvari budu još gore, često se primjećuje čak i neka vrsta bijesa prema vlasništvu. Vandalizam³² je jedan od načina na koji se on izražava: kuća ili automobil koji „nisu ničiji” ubrzo propadaju.

Oni koji grade i pokušavaju da održavaju stanove za ljude sa niskim primanjima, često bivaju razočarani brzinom kojom oni propadaju. Siromašni, po definiciji, posjeduju malo ili ništa.

---

32. **vandalizam:** svjesno i zlonamjerno uništavanje privatnog i javnog vlasništva, a posebno svega lijepog ili umjetnički vrijednog.

Uznemiravani na različite načine, oni često osjećaju da nigdje ne pripadaju.

Međutim, bili siromašni ili bogati, i to iz bilo kojeg razloga, ljudi koji ne vode računa o svom vlasništvu i mjestu na kome žive, mogu izazvati zbrku ljudima oko sebe. Siguran sam da i sami znate za slične primjere.

Pitajte takve ljude šta zaista posjeduju u životu, i da li pripadaju zaista tamo gdje su, dobićete neke zaista iznenađujuće odgovore. Uz to, takođe ćete im i prilično pomoći.

Vještina organizovanja vlasništva i mjesta može se naučiti. Ideja da se jedan predmet nakon uzimanja i korištenja treba vratiti na svoje mjesto da bi se ponovo mogao naći, nekome može izgledati nova: neki ljudi utroše pola vremena samo tražeći stvari. Malo vremena utrošenog na organizovanje može se isplatiti povećanom brzinom rada: to nije gubitak vremena kao što neki smatraju.

Da biste zaštitili svoju imovinu i prostore, podstaknite druge da brinu o svojim.

12-3. *P*omozite u brizi o planeti.

Ideja da čovjek ima udjela na ono što se dešava na planeti, i da on može i treba da pomogne u brizi o njoj, može se nekom učiniti pretjeranom i nerealnom. Međutim ono što se danas događa na drugom kraju svijeta, mada daleko od nas, može uticati i na ono što se događa u vašem vlastitom domu.

Najnovija otkrića svemirskih sondi upućenih na Veneru pokazala su da se stanje na našoj planeti može pogoršati do te mjere da se na njoj ne može više živjeti. A do toga može doći čak i tokom vašeg života.

Posječemo li previše šuma, zagadimo li previše rijeka i mora, zagadimo li atmosferu – nastradali smo. Površinska temperatura može postati paklena, a kiša se može pretvoriti u sumpornu kiselinu. Sva živa bića mogu izumrijeti.

Čovjek se može upitati, „Čak i da je to istina, šta ja tu mogu učiniti?” Pa, čak iako bi se samo mrštio kada ljudi rade stvari koje uneređuju planetu, to bi značilo da je već nešto učinio. Čak i ako bi i on samo imao mišljenje da nije dobro opustošiti planetu i izrazio svoje mišljenje, to bi značilo nešto.

Briga o planeti počinje u vašem vlastitom dvorištu. Ona se proširuje na područje kojim prolazimo da bi stigli do škole ili posla. Obuhvata mjesta na koja odlazimo na izlet ili godišnji odmor. Otpaci koji zagađuju zemlju i vodu, suvo grmlje koje je lako zapaljivo – to su stvari kojima ne treba doprinositi i protiv kojih se, u trenucima dokolice, može nešto učiniti. Posaditi drvo, možda na prvi pogled izgleda beznačajno, ali to ipak nešto znači.

U nekim zemljama, stariji ljudi, nezaposleni, ne sjede i propadaju: oni se bave održavanjem bašti, parkova i šuma, skupljaju otpatke i doprinose ljepoti ovoga svijeta. Ne postoji nedostatak resursa za brigu o planeti. Oni se uglavnom ignorišu. Poznato je da je „Građanski zbor za očuvanje prirode” (Civilian Conservation Corps – C.C.C.) organizovan

1930-ih u SAD, u cilju iskorišćavanja energije nezaposlenih činovnika i omladine, bio jedan od malobrojnih, ako ne i jedini projekat u vrijeme depresije koji je stvorio daleko veće bogatstvo za državu nego što je bilo utrošeno za njega. Pošumljena su velika prostranstva i učinjene su druge značajne stvari za američki dio planete. Može se primijetiti da C.C.C. više ne postoji. Čovjek može makar izraziti svoje mišljenje da su takvi projekti korisni i podržati one kreatore javnog mjenja i organizacije koje se bave očuvanjem životne sredine.

Ne postoji nedostatak tehnologije. Ali tehnologija i njena primjena koštaju. Novac se može obezbijediti kada se slijedi razumna ekonomska politika, politika koja ne ide na svačiju štetu. Takva politika postoji.

Ima mnogo stvari koje ljudi mogu učiniti da pomognu u brizi o planeti. One počinju s čovjekovom idejom da bi to trebao uraditi. One napreduju predlaganjem drugima da bi i oni to trebali uraditi.

Čovjek je stekao potencijalnu sposobnost da uništi planetu. Sada ga treba natjerati da pronađe mogućnost i da je spase. Na kraju krajeva Zemlja je ono po čemu hodamo.

Ukoliko drugi ne doprinesu zaštititi i unapređenju životne sredine, put do sreće može ostati bez svoje podloge i njime se neće moći putovati.

13. NE KRADITE

Kada neko ne poštuje vlasništvo nad stvarima, njegova vlastita imovina i posjed izloženi su riziku.

Osoba koja, iz ovog ili onog razloga, nije u stanju da pošteno stekne imovinu, može se ponašati kao da i onako niko ništa ne posjeduje. Ali nemojte pokušavati da joj ukradete cipele!

Lopov prožima svoje okruženje misterijama: šta se dogodilo s ovim, šta se dogodilo s onim? Lopov prouzrokuje nevolje koje daleko nadmašuju vrijednost ukradenih stvari.

Suočeni sa reklamama za poželjne stvari, rastrgani nesposobnošću da urade bilo šta dovoljno vrijedno da bi ih stekli, ili jednostavno tjerani impulsom, kradljivci zamišljaju da stiču nešto vrijedno po niskoj cijeni. A u tome i jeste problem – u cijeni. Stvarna cijena za lopova je nevjerovatno visoka. Najveći lopovi u istoriji, platili su za svoj plijen provevši svoj život u bijednim skrovištima i zatvorima uz neke trenutke „dobrog života”. Nijedna količina ukradenih dragocjenosti ne može nadoknaditi takvu užasnu sudbinu.

Vrijednost ukradene robe jako se smanjuje: ona se mora kriti, i uvijek predstavlja prijetnju slobodi. Čak i u komunističkim zemljama, lopova šalju u zatvor.

Krađa stvari, zapravo je samo priznanje da čovjek nije dovoljno sposoban da do njih dođe na pošten način. Ili da je pomalo lud. Pitajte lopova šta je od ta dva: ili je jedno ili drugo.

*Putem do sreće nemože se putovati
s ukradenim stvarima.*

14. BUDITE DOSTOJNI POVJERENJA

*A*ko čovjek nema povjerenja i ne može se uzdati u ljude oko sebe, u opasnosti je. Ako ga oni na koje računa iznevjere, njegov život može postati haotičan, pa čak i njegov opstanak može biti u opasnosti.

Uzajamno povjerenje najčvršći je građevni element od kojeg se grade ljudski odnosi. Bez njega, čitava se konstrukcija ruši.

Biti dostojan povjerenja visoko je cijenjena osobina. Kada ju neko ima, smatraju ga vrijednim. Kada ju izgubi, ljudi ga mogu smatrati bezvrijednim.

Potrebno je podsticati druge oko sebe da ju ispoljavaju ili zasluže. Tako će postati daleko vrijedniji i sebi, a i drugima.

14-1. *Budite od riječi.*

Kada neko dà jamstvo, obećanje ili se zakune u nešto, on to mora i ostvariti. Ako neko kaže da će nešto učiniti, on to treba i da učini. Ako neko kaže da nešto neće učiniti, on to onda i ne treba da učini.

Poštovanje prema drugom, u velikoj je mjeri zasnovano na tome da li je ta osoba od riječi ili nije. Na primjer, čak i roditelji bili bi iznenađeni kada bi saznali koliko gube u očima djece kada ne ispune obećanje.

Ljudima koji su od riječi se vjeruje i poštuje ih se. Na one koji to nisu, gleda se kao na smeće. Oni koji krše datu riječ, često više ne dobijaju drugu priliku.

Onaj koji nije od riječi brzo se može uplesti i uhvatiti u raznorazne „garancije” i „zabrane”, pa čak i može biti isključen iz normalnih odnosa sa drugima. Ne postoji potpuniji način za samo izgnanstvo od svojih prijatelja od neodržavanja datih obećanja.

Čovjek nikada ne bi trebao dopustiti drugome da olako dâ riječ i trebalo bi da insistira na tome da se dato obećanje ispuni. Čovjekov vlastiti život može postati veoma haotičan u druženju s ljudima koji ne ispunjavaju svoja obećanja. Ovo nije nevažna stvar.

*Putem do sreće je mnogo, mnogo lakše putovati
s ljudima kojima možete vjerovati.*

15. ISPUNJAVAJTE SVOJE OBAVEZE³³

*P*rolazeći kroz život, čovjek neizbježno stvara obaveze. Ljudi se, u stvari, rađaju s određenim obavezama koje se od tada nakupljaju. Nije neobična ni nova ideja da čovjek duguje svojim roditeljima to što su ga donijeli na svijet i odgojili. Roditeljima ide u prilog da to ne ističu još više. Međutim, to je ipak obaveza: čak i dijete to osjeća. I kako život nastavlja da teče svojim tokom, stvaraju se druge obaveze prema drugim ljudima, prijateljima, društvu, pa čak i svijetu.

Krajnje je loša usluga ne dopustiti nekome da vrati svoj dug ili ispuni svoje obaveze. Priličan dio „pobuna u djetinjstvu” prouzrokuju drugi koji odbijaju „novčiće” kojima bebe, djeca ili mladi mogu skinuti težinu obaveze: bebini osmjesi, djetetovi nespretni naponi da pomogne, mogući savjeti mladih ili samo nastojanja da se bude dobar sin ili kćerka obično prolaze neprimjećeno, i neprihvaćeno. Takvi naponi mogu biti loše usmjereni, često loše planirani i brzo blijede. Kada ti naponi ne uspiju da rasterete veličinu duga, oni mogu biti zamijenjeni raznoraznim mehanizmima ili opravdanjima: „Čovjek u stvari nikome ništa ne

---

33. **obaveze:** činjenica ili stanja u kome je neko nekom dužan zbog neke posebne usluge ili ostvarene koristi; obaveza, sporazum, obećanje, ili bilo kakav drugi društveni, moralni ili zakonski zahtjev koji obavezuje čovjeka da slijedi ili izbjegava određeni tok akcije; osjećaj dugovanja drugom.

duguje”, „Od samog početka imao sam prava na sve to”, „Ja nisam tražio da me rode”, „Moji roditelji ili staratelji nisu dobri”, „Život i onako nije vrijedno živjeti”, samo su neka od njih. Pa ipak obaveze nastavljaju da se gomilaju.

„Težina obaveze” može biti toliki teret da slomi čovjeka, ako on ne vidi način da je se rastereti. To može dovesti do različitih individualnih ili društvenih poremećaja. Kada se taj dug ne može rasteretiti, povjerioci često neznajući postaju meta najneočekivanijih reakcija.

Osobi koja se nađe u dilemi usljed neispunjenih obaveza i nevraćenog duga, može se pomoći jednostavno pretresajući sa njom *sve* nastale i neispunjene moralne, društvene i finansijske obaveze, i pronalazeći na neki način da ta osoba izmiri *sve* dugove za koje osjeća da ih još duguje.

Čovjek bi trebao da prihvati napore djeteta ili odrasle osobe da namire nenovčane obaveze koje smatraju da ih mogu dugovati. Čovjek bi trebao da pomogne da se pronade obostrano prihvatljivo rješenje za otplatu novčanog duga.

Odvraćajte ljude od gomilanja više obaveza nego što ih mogu ispuniti i izmiriti.

Putem do sreće veoma je teško putovati kada je čovjek opterećen teretom obaveza bilo kao povjerilac ili kao dužnik.

16. BUDITE VRIJEDNI³⁴

Rad nije uvijek ugodan.

Međutim, malo je nesretnijih od onih koji vode besciljan, dokon i dosadan život: djeca se mršte pred majkom kad nemaju šta da rade; opšte je poznata malodušnost nezaposlenih, čak i onda kada su na socijalnoj³⁵ pomoći³⁶; kao što to pokazuje statistika, penzioneri bez ikakvog cilja u životu umiru zbog neaktivnosti.

Čak i turisti, primamljeni pozivom turističke agencije na besposlicu, stvaraju probleme vođi puta ukoliko im se ne da nešto da rade.

I samu tugu možete ublažiti jednostavno tako da se latite nekog posla.

Moral se uzdiže veoma visoko postizanjem nekog cilja. U stvari, može se pokazati da je proizvodnja³⁷ osnova morala.

Ljudi koji nisu vrijedni prebacuju posao na one oko sebe. Skloni su da opterećuju druge.

Teško je slagati se sa lijenim ljudima. Pored toga što prenose depresiju na čovjeka, mogu biti i pomalo opasni.

---

34. **vrijedan:** koji se energično predaje učenju ili radu; koji aktivno i odlučno obavlja stvari; suprotno od biti lijen i ne postizati ništa.

35. **socijalnoj:** društvenoj, od društva.

36. **pomoći:** u ovom kontekstu, novac koji se isplaćuje nezaposlenima.

37. **proizvodnja:** čin dovršavanja nečega, završavanje zadatka, projekta ili predmeta koji je koristan ili vrijedan ili ga, naprosto, vrijedi raditi ili imati.

Odgovor koji funkcioniše je nagovoriti takve ljude da se odluče za neku aktivnost i zaposliti ih na njoj. Najtrajnija korist dolazi od rada koji vodi stvarnoj proizvodnji.

Put do sreće je autoput ako uključuje marljivost koja vodi ka opipljivoj proizvodnji.

17. BUDITE KOMPETENTNI³⁸

U doba složene opreme i veoma brzih mašina i vozila, opstanak pojedinca, njegove porodice i prijatelja u velikoj mjeri zavisi od opšte kompetencije drugih.

Na tržištu, u nauci, humanističkim naukama i u vladi, nekompetentnost³⁹ može ugroziti život ili budućnost nekolicine ili mnoštva.

Siguran sam da se možete sjetiti obilja takvih primjera.

Čovjek je oduvijek težio da upravlja svojom sudbinom. Na praznovjerje, prinošenje žrtava bogovima, ritualne igre prije lova, može se gledati kao na nastojanja – bez obzira koliko slaba i uzaludna – da se upravlja sudbinom.

Tek kada je naučio da razmišlja, da cijeni znanje i primjenjuje ga s kompetencijom, čovjek je počeo da vlada svojom sredinom. Istinski „božiji dar” možda predstavlja potencijal da se bude kompetentan.

Vještina i sposobnost u svakodnevnim poslovima i aktivnostima se poštuju. Ove osobine kod junaka ili sportiste se obožavaju.

Dokaz istinske kompetencije jeste krajnji rezultat.

---

38. **kompetentan:** koji je u stanju da radi dobro ono što radi; sposoban; vješt u onome što radi; dorastao zahtjevima svoje djelatnosti.

39. **nekompetentnost:** nedostatak adekvatnog znanja, vještine ili sposobnosti; nevještost; nesposobnost; podložnost pravljenju velikih grešaka ili propusta; nespretnost.

Čovjek opstaje u onoj mjeri u kojoj je kompetentan. On propada u onoj mjeri u kojoj je nekompetentan.

Podstaknite ljude da stiču kompetenciju u bilo kojoj pozitivnoj aktivnosti. Pohvalite je i nagradite kad god na nju naiđete.

Zahtijevajte visoke standarde djelovanja. Društvo se vrednuje po tome u kojoj mjeri vi, vaša porodica i prijatelji možete živjeti bezbjedno.

Kompetencija se sastoji od posmatranja, učenja i vježbe⁴⁰.

17-1. *Gledajte.*

Vidite ono što vi vidite, a ne ono što vam drugi kažu da vidite.

Ono što posmatrate je ono što *vi* posmatrate. Gledajte na život, stvari i druge direktno, a ne kroz oblak predrasuda, zavjesu straha ili tumačenje drugih.

Umjesto da se raspravljate s drugima, nagovorite ih da gledaju. Najgore laži mogu splasnuti, najveća pretvaranja mogu se razotkriti, najzamršenije zagonetke mogu se riješiti i do najvećih otkrića može se doći jednostavnim blagim insistiranjem da neko *gleda*.

Kad neko nalazi da su stvari gotovo isuviše zbunjujuće i teške da bi se s njima nosio, kada neko gubi glavu, podstaknite ga da samo zastane i pogleda.

Ono što će otkriti je često veoma očigledno, samo se mora vidjeti. Tada će osoba moći da krene dalje i rješava stvari. Ali ako to ona ne vidi sopstvenim

---

40. **vježba:** neprestano upražnjavanje ili izvođenje neke radnje da bi se stekla ili usavršila vještina.

očima, ne osmotri to sama za sebe, to za nju može imati malu realnost i nikakva zapovijest, naređenje ili kazna neće razriješiti njen problem.

I dok vi možete naznačiti pravac u kome treba gledati, i predložiti nekom da gleda, zaključci su prepušteni toj osobi.

Dijete ili odrasla osoba vide ono što vide, i to je njihova stvarnost.

Istinska kompetencija temelji se na sposobnosti čovjeka da posmatra. Čovjek može biti vješt i siguran jedino s tom realnošću.

17-2. Učite.

Da li ste ikada doživjeli da je neko dobio lažne informacije o vama? Da li vam je to stvorilo probleme?

To vam može dati neku predstavu o pustošenju koje mogu stvoriti lažne informacije. Vi bi mogli imati lažne informacije o nekom drugom.

Razlučivanje lažnog od istinitog dovodi do razumijevanja.

Oko nas kruže brojne lažne informacije. Zlonamjerni pojedinci ih izmišljaju da bi ostvarili svoje vlastite ciljeve. Neke od tih lažnih informacija nastaju iz čistog nepoznavanja činjenica. To može onemogućiti prihvatanje istinitih informacija.

Glavni proces učenja sastoji se u proučavanju raspoloživih informacija, odvajanju istinitih od lažnih, važnih od nevažnih, i dolaženju do vlastitih zaključaka koje osoba može upotrijebiti. Ako to neko radi, napravio je puno na putu da postane kompetentan.

Mjerilo za svaku „istinu” je da li je ona istinita za *vas*. Kad dobijete grupu podataka, razjasnite u potpunosti sve termine koje ne razumijete, osmotrite cijelu sliku, i ako vam to i dalje ne djeluje istinito, onda to za vas jednostavno nije istinito. Odbacite to. A, ako želite, nastavite dalje i zaključite šta je za *vas* istina. Na kraju krajeva, *vi* ste taj koji će to koristiti ili neće, razmišljati s tim ili ne. Ukoliko čovjek slijepo prihvata „činjenice” ili „istine” samo zato što mu je rečeno da to tako mora da bude, iako mu te „činjenice” i „istine” ne izgledaju vjerodostojne, ili mu čak izgledaju pogrešne, krajnji rezultat može biti jadan. To je puteljak koji vodi do smetlišta nekompetencije.

Drugi dio učenja obuhvata jednostavno memorisanje stvari kao što je pravilno pisanje riječi, matematičke tablice i formule, redoslijed kojim treba pritiskati tastere. Ali, čak i pri jednostavnom memorisanju, mora se znati čemu služi ta materija kao i kada i kako će se ona upotrijebiti.

Proces učenja ne sastoji se samo u gomilanju podataka na već postojeće. Tu se radi o procesu sticanja novih spoznaja i boljih načina djelovanja.

Oni koji uspijevaju u životu zapravo nikada ne prestaju da proučavaju i uče. Kompetentni inženjer je u toku sa razvojem svoje struke; dobar sportista neprekidno prati napredak u svom sportu; svaki profesionalac ima pri ruci gomilu svojih tekstova i koristi se njima.

Novi model miksera ili mašine za pranje veša, najnoviji model automobila, zahtijevaju

proučavanje i učenje prije nego što smo u stanju da njima kompetentno rukujemo. Kada ljudi to propuste, dolazi do nezgoda u kuhinjama, ili brojnih krvavih olupina na autoputevima.

Vrlo je arogantan čovjek onaj koji misli da nema više šta da nauči u životu. Opasno je slijep onaj koji ne može odbaciti svoje predrasude i pogrešne podatke, i zamijeniti ih činjenicama i istinama koje mogu prikladnije pomoći i njegovom i životu svakog drugog.

Postoje načini studiranja koji čovjeku omogućavaju da zaista uči i primjenjuje naučeno. Oni, ukratko, zahtijevaju učitelja koji zna o čemu govori i/ili jako kvalitetne tekstove, razjašnjavanje svakog termina koji ne razumijemo, konsultovanje drugih izvora informacija i/ili proučavanje samog predmeta o kome se radi, razvrstavanje i razjašnjavanje pogrešnih podataka kojima možda već raspolažemo, i razlučivanje lažnog od istinitog na osnovu onoga što je sada istina za nas. Krajnji rezultat biće sigurnost i moguća kompetencija. To, u stvari, može biti sjajno i vrijedno iskustvo. Slično penjanju na opasnu planinu punu trnja, nakon čega izlazimo na vrh sa koga imamo novi pogled na čitav svijet.

Da bi opstala, civilizacija mora u svojim školama njegovati naviku i sposobnost učenja. Škola nije mjesto na koje se djeca stavljaju da bi se uklonila s puta. To bi bilo preskupo, kada bi ona samo za to služila. To nije mjesto na kome se proizvode papagaji. Škola je mjesto na kome treba predavati kako studirati, i gdje se djeca mogu pripremiti za hvatanje u koštac sa stvarnošću, naučiti kako da to

rade kompetentno, i postati spremni da preuzmu svijet sutrašnjice, svijet u kome će sadašnji odrasli biti u srednjim ili poznim godinama.

Okorjeli kriminalci nikada nisu naučili kako da uče. Sudovi ih ponovo i ponovo nastoje naučiti da će, ukoliko počine isti zločin, otići natrag u zatvor: većina njih ponovo počini isti zločin, i vraća se u zatvor. Činjenica je da kriminalci zapravo dovode do donošenja sve većeg i većeg broja zakona. Pošten građanin je onaj koji poštuje zakone, kriminalci ih po definiciji ne poštuju. Kriminalci ne umiju da uče. Nikakvo naređenje, naredba, kazna ili prisila neće djelovati na onoga koji ne umije i nije u stanju da uči.

Karakteristika kriminalizovane vlasti – kao što se ponekad događalo u historiji – jeste da njene vođe ne umiju da uče: iako im svi podaci i zdrav razum mogu ukazati da nakon potiskivanja slijedi katastrofa, moralo je da dođe do krvavih katastrofa da bi se s njima izašlo na kraj, kao što se moralo dogoditi nešto kao Drugi svjetski rat, da bi se svijet otarasio nekoga kao Hitlera. Bili su to veoma nesrećni događaji za čovječanstvo. Njihovi vinovnici nisu učili. Radovali su se pogrešnim informacijama. Odbijali su sve dokaze i istinu. Svijet ih se morao potpuno riješiti.

Nerazumni ljudi ne umiju da uče. Za one koji tjeraju skrivene, zle namjere, ili one koji su toliko slomljeni da nisu u stanju da razumno razmišljaju činjenice, istina i stvarnost daleko su izvan njihovog domašaja. Oni su oličenje lažnih informacija. Oni ne žele ili nemogu opažati ili učiti.

Veliki broj ličnih i društvenih problema nastaje iz nemogućnosti ili odbijanja učenja.

Život nekih oko vas „iskliznuo je sa kolosijeka” zato što neznaju kako da uče, zato što ne uče. Vjerovatno se i sami možete sjetiti nekih primjera.

U slučaju da čovjek ne uspije da nagovori one oko sebe da studiraju i uče, njegov posao može postati mnogo teži, on može postati čak i preopterećen njegov potencijal za opstanak može se jako umanjiti

Čovjek može pomoći drugima da studiraju i uče, ako nikako drugačije onda makar stavljajući im na raspolaganje potrebne podatke. Nekom se može jednostavno pomoći potvrđujući mu ono što je naučio. Pomoć je i jednostavno cijeniti svako pokazano povećanje kompetencije. A ako čovjek želi, može učiniti i više od toga: drugima može pomoći, tako što će im, bez ikakvih prepirki, pomoći da eliminišu pogrešne podatke, pomoći im da pronađu i razjasne termine koje nisu razumjeli: pomoći im da pronađu riješe razloge zbog kojih ne studiraju i ne uče.

Kako je život najvećim dijelom učenje na greškama, umjesto da se okomite na nekog ko napravi grešku, otkrijte zašto je došlo do te greške i vidite da li ta osoba može nešto da nauči iz nje.

Povremeno možete iznenaditi sami sebe time što ste nekom razriješili životne probleme samo tako što ste tu osobu podstakli da studira i uči. Siguran sam da se možete domisliti mnogo načina na koje se može pomoći nekome da uči. I mislim da ćete uvidjeti da su blagi načini naj efikasniji. Svijet je i onako dovoljno okrutan prema ljudima koji nisu u stanju da uče.

17-3. *Vježbajte.*

Učenje daje rezultate kada se primjenjuje. Mudrost se, naravno, može tražiti i sama zbog sebe: postoji čak i izvjesna ljepota u tome. Ali, istinu govoreći, čovjek nikada nezna da li je mudar ili nije, dok ne vidi rezultate pokušaja primjene mudrosti.

Bilo koja aktivnost, vještina ili profesija – kopanje kanala, pravo, tehnika, kuhanje ili bilo šta drugo – bez obzira koliko dobro studirana, sukobljava se teškom konačnom provjerom: može li to čovjek zaista *URADITI*? A da bi to uradio potrebna je *vježba*.

Filmski kaskaderi koji prvo ne vježbaju će se povrijediti. Isto važi i za domaćice.

Sigurnost nije baš popularna tema. S obzirom da je ona praćena sa „budi oprezan” ili „idi polako” ljudi mogu da se osjete kao da ih neko time sputava. Ali postoji i drugi pristup: ako je neko doista uvježban, njegova vještina i okretnost su takvi da on ne mora da „bude oprezan” ili da „ide polako”. Jako brzo i sigurno kretanje, moguće je postići samo kroz vježbu.

Čovjekova vještina i okretnost moraju se uskladiti s brzinom i vremenom u kome živi. A to se postiže kroz vježbu.

Čovjek mora da istrenira svoje tijelo, oči, ruke i noge, sve dok oni, kroz praksu, na neki način ne „nauče”. Čovjek ne treba više da „razmišlja” o tome kako da pripremi peč ili da parkira auto: on to jednostavno *URADI*. U svakoj aktivnosti, veliki dio onoga što se smatra talentom, u stvari je samo *uvježbanost*.

Bez razrade svakog pokreta koji pravimo da bismo nešto uradili, i njegovog ponavljanja sve dotle dok nismo u stanju da ga napravimo bez ikakvog razmišljanja, brzo i precizno, možemo postati žrtva nesreće.

Statistike su sklone da potvrđuju da oni najmanje uvježbani doživljavaju najviše nesreća.

Isti principi važe za vještine i zanimanja u kojima se uglavnom koristi um. Pravnik koji nije uvježbavao, i uvježbavao, i uvježbavao proceduru u sudnici, možda nije naučio kako da prebacuje svoje mentalne brzine da bi zadao protiv-udarac pri svakom novom obrtu u parnici, pa zbog toga gubi. Neuvježbani berzovni posrednik može da izgubi bogatstvo u roku od nekoliko minuta.

„Zeleni” prodavac koji nije vježbao kako prodavati, može da gladije zbog slabe prodaje. Pravi odgovor glasi: vježbati, vježbati, vježbati!

Ponekad čovjek shvati da ne može primijeniti ono što je naučio. Ako do toga dođe, greška je u pogrešnom učenju, u učitelju, ili tekstu. Jedno je čitati uputstva, a ponekad potpuno drugo pokušati ih primijeniti.

Ponekad kada se vježbom ništa ne postiže, potrebno je odbaciti knjigu i početi sve iz početka. Područje snimanja filmskog tona je takav primjer: kada bi se čovjek pridržavao uputstava za tonsko snimanje, cvrkut ptica zvučao bi poput brodske sirene. Upravo zato u nekim filmovima ne možete razaznati šta glumci govore. Dobar tonski snimatelj morao se sam snalaziti da bi obavio posao kako treba. Međutim, na polju filma imamo

i suštu suprotnost: postoji nekoliko odličnih tekstova o filmskom osvjetljenju, i ako ih se čovjek striktno pridržava, dobiće prelijepe scene.

Za žaljenje je, posebno u mahnitom tehničkom društvu, da sve aktivnosti nisu adekvatno obrađene razumljivim tekstom. Ali to za vas ne bi trebalo predstavljati prepreku. Kada dobri tekstovi postoje, procijenite ih i dobro naučite. Kad ih nema, sakupite postojeće informacije i prostudirajte ih, a ostatak razradite sami.

Međutim, teorije i informacije cvjetaju samo kada se primjenjuju, i to uz vježbu.

Čovjek je u opasnosti sve dok drugi oko njega ne uvježbaju svoje vještine do te mjere da ih zaista mogu URADITI. Ogromna je razlika između „dovoljno dobre” i profesionalne vještine i okretnosti. Taj jaz premošćuje se vježbom.

Nagovorite ljude da posmatraju, izučavaju i razrađuju stvari i da ih onda naprave. I kada to razumiju kako treba, nagovorite ih da vježbaju, vježbaju, i vježbaju, sve dok ne budu u stanju da to rade kao profesionalci.

Postoji prilično veliko zadovoljstvo u vještini, okretnosti i brzom kretanju: to se može raditi bezbjedno samo pomoću vježbe. Pokušavati živjeti u brzom svijetu sa sporim ljudima nije baš jako sigurno.

*Putem do sreće najbolje se putuje
sa kompetentnim saputnicima.*

18. POŠTUJTE TUĐA VJERSKA UBJEĐENJA

*T*olerancija je dobar kamen temeljac za izgradnju međuljudskih odnosa.

Kako pogledamo na krvoprolića i patnje izazvane vjerskom netrpeljivošću tokom čitave čovjekove istorije sve do modernih vremena, možemo vidjeti da netrpeljivost u velikoj mjeri ugrožava opstanak.

Vjerska tolerancija ne znači da čovjek ne može izražavati svoja vjerovanja. Ona znači da je pokušaj da se potkopa ili napadne tuđa vjeroispovijest ili vjerska ubjeđenja oduvijek bio najkraći put do nevolja.

Filozofi su se od vremena stare Grčke međusobno prepirali o prirodi Boga, čovjeka, i svemira. Mišljenja autoriteta mijenjaju se poput plime i oseke. Upravo sada, filozofije mehanicizma⁴¹ i materijalizma⁴², koje su stare kao Egipat i Grčka, ponovo su u „modi”: one teže da kažu da je sve materija, a previđaju da njihova objašnjenja

---

41. **mehanicizam:** gledišta da je cijelokupan život samo materija u pokretu i da se može u potpunosti objasniti fizičkim zakonima, Unaprijedili su ga Leukip i Demokrit (460-370 p.n.e.), koji su do njega došli vjerovatno preko egipatske mitologije. Pobornici ove filozofije osjećali su da moraju da zanemare religiju jer je nisu mogli svesti na matematiku. Napali su ih vjerski krugovi, a oni su za uzvrat napali religiju. Robert Bojl (1627-1691) koji je postavio Bojlov zakon u fizici, pobioga je postavljajući pitanje moželi ili ne priroda imati obrazac kao materija u pokretu.

42. **materijalizam:** bilo koje iz porodice metafizičkih teorija koje smatraju da se svemir sastoji iz čvrstih predmeta kao što je kamenje, veoma veliko ili malo. Ove teorije nastoje da obrazloženjima otklone stvari kao što je um, govoreći da se on može svesti na fizičku materiju ili njeno kretanje. Materijalizam je veoma stara ideja. Postoje i druge ideje.

evolucije, ma koliko bila pametna, još uvijek ne isključuju *dodatne* faktore koji možda takođe djeluju, i koji možda naprosto koriste stvari kao što je evolucija. To su danas službene filozofije koje se uče čak i u školama. One imaju svoje fanatične pobornike koji napadaju tuđa vjerska ubjeđenja i religije: krajnji ishod može biti netrpeljivost i razdor.

Kad se ni svi najveći umovi od petog vijeka stare ere i prije, nisu nikad uspjeli složiti po pitanju religije i antireligije, ovdje se radi o bojnopolju na koje je bolje ne izlaziti.

Iz ovog mora sukoba, jedno svijetlo načelo izbilo je na površinu: pravo da čovjek sam izabere u šta će vjerovati.

„Vjera” i „vjerska ubjeđenja” ne podliježu neophodno logici: one ne mogu čak biti proglašene nelogičnim. One ne mogu postojati potpuno izdvojeno.

Svaki savjet koji dajete nekom drugom po tom pitanju najsigurniji je ako podržava pravo da čovjek sam izabere u šta će vjerovati. Čovjek je slobodan da pokazuje svoja ubjeđenja, tako da i drugi mogu da ih prihvate. Rizično je pokušavati napadati tuđa ubjeđenja, a još rizičnije napadati i pokušavati nanijeti štetu drugim ljudima zbog njihovih vjerskih ubjeđenja ubjeđenja.

Čovjek, još od nastanka ljudskog roda, nalazi veliku radost i utjehu u svojoj vjeri. Čak i današnji „mehanicisti” i „materijalisti” zvuče poput drevnih sveštenika koji šire svoju dogmu.

Ljudi bez vjerovanja prilično su jadni. Njima se čak može dati nešto u šta će vjerovati. Ali ako imaju vjerska ubjeđenja, treba ih poštovati.

*Put do sreće može postati pun prepirki,
ukoliko ne poštujuete vjerska ubjeđenja.*

19. POKUŠAJTE NE ČINITI DRUGIMA ONO ŠTO NE BISTE ŽELJELI DA ONI ČINE VAMA

Već dugo vremena, u mnogim narodima i u mnogim zemljama, postoje verzije onoga što se naziva Zlatnim Pravilom⁴³. Gornja verzija odnosi se na djela koja su štetna.

Jedino svetac može proživjeti život a da nikada nikom ne naškodi. No samo zločinac čini nažao onima oko sebe bez ikakvog razmišljanja.

Potpuno odvojeno od osjećanja krivice, stida ili savjesti, koja mogu biti veoma stvarna i veoma neprijatna, također se pokazuje tačno da se ono što drugima učinimo nažao može vratiti nama samima.

Ne mogu se sva nedjela ispraviti: čovjek može učiniti drugom nešto nažao što se ne može ignorisati ili zaboraviti. Ubistvo je jedno od takvih nedjela. Može se uvidjeti kako kršenje bilo kog pravila u ovoj knjizi može prerasti u nepopravljivo nedjelo protiv drugog.

Uništavanje tuđeg života može uništiti vaš sopstveni. Društvo reaguje – zatvori i institucije za

---

43. **Zlatno Pravilo:** iako ga hrišćani smatraju hrišćanskim, i ono se može pronaći i u Starom i u Novom Zavjetu, mnoge druge rase i narodi su govorili o njemu. Ono se takođe pojavljuje u Konfučijevim *Odabranim djelima* (5.16.vijek pre naše ere), koji je i sam citirao još starija djela. Takođe se može pronaći među „primitivnim” plemenima. U ovom ili onom obliku, ono se pojavljuje u drevnim djelima Platona, Aristotela, Izokrata, i Seneke. Već hiljadama godina čovjek ga smatra standardom etičkog ponašanja. Verzije date u ovoj knjizi ponovo su sročene jer se smatralo da su ranije verzije bile previše idealističke da bi ljudi mogli da ih se pridržavaju. Međutim, moguće je pridržavati se ove verzije.

mentalno oboljele prepune su ljudi koji su nanijeli zlo svojim bližnjima. Međutim, postoje i druge kazne: bez obzira da li je neko uhvaćen ili ne, nanošenje zla drugima, naročito krišom, može dovesti do drastičnih promjena u njegovom stavu prema drugima i samome sebi, koje su sve redom nesrećne. Sreća i zadovoljstvo tada nestaju iz života.

Ova verzija Zlatnog Pravila takođe je upotrebljiva kao test. Ukoliko nekoga navedete da je primjenjuje, ta osoba može shvatiti šta *je* zapravo štetno djelo. Ono nam govori šta je *štetno*. Na filozofsko pitanje šta znači *činiti loše*, na raspravu šta je loše, odgovor je neposredan i ličan: da li bi vi željeli da se to vama dogodi? Ne? Onda to mora biti štetno djelo, i sa stanovišta društva loše djelo. Ono može probuditi društvenu svijest. Nakon toga pojedinac može i sam doći do toga šta treba, a šta ne treba raditi.

U vrijeme kada se neki uopšte ne uzdržavaju od činjenja nedjela, potencijal za opstanak pojedinca pada veoma nisko.

Ako možete navesti ljude da ga primjenjuju, dati ćete im pravilo uz pomoć koga mogu i sami procjenjivati svoj život, a nekima i otvoriti vrata koja vode ka povratku ljudskom rodu.

Put do sreće zatvoren je za one koji se ne uzdržavaju od činjenja nedjela.

20. POKUŠAJTE SE PONAŠATI PREMA DRUGIMA ONAKO KAKO BISTE ŽELJELI DA SE ONI PONAŠAJU PREMA VAMA

Ovo je pozitivna verzija Zlatnog Pravila.

Nemojte se iznenaditi ukoliko vam neko zamjeri kad mu kažete da „bude dobar”. Međutim, ovo zamjerenje se uopšte ne mora odnositi na samu ideju da se „bude dobar”. Razlog zamjerenju može biti i nerazumijevanje te osobe šta te riječi znače.

Čovjek može naići na veliki broj suprotnih mišljenja i zabuna o tome šta dobro ponašanje znači. Neko možda nikad nije shvatio, mada njegov učitelj možda i jeste, zašto je dobio određenu ocjenu za svoje „vladanje”. neko je možda u vezi s tim dobio ili preuzeo pogrešne informacije: „Djecu treba vidjeti, ali ne i čuti”, „Biti dobar znači biti neaktivan”.

Međutim, postoji način da se to sve riješi na vaše potpuno zadovoljstvo.

Od vjkada i gotovo svuda, čovječanstvo je duboko poštovalo određene vrijednosti. One se nazivaju *vrlinama*⁴⁴. Čovjek ih je pripisivao mudracima, svetim ljudima, svecima i bogovima. One su bile ono što je razlikovalo varvarina od kulturne osobe, kaos od etičkog društva.

---

44. **vrlina**: idealne osobine u dobrom ljudskom ponašanju.

Nije neophodno imati „mandat s neba” ni opširno pretraživati debele tomove filozofskih dijela, da bi se otkrilo šta je dobro. To se može dogoditi putem samootkrića.

To može razraditi gotovo svako.

Ako bi neko razmišljao o tome kako bi želio da se drugi ponašaju prema njemu, on bi razvio ljudske vrline. Jednostavno ustanovite kako biste željeli da se ljudi ponašaju prema *vama*.

Vi biste vjerovatno, prije svega, da prema vama postupaju *pravedno*: ne biste voljeli da ljudi šire laži o vama, ili da vas pogrešno osuđuju. Tačno?

Vjerovatno biste željeli da vam prijatelji i partneri budu *odani*: ne biste voljeli da vas oni izdaju.

Možda biste željeli da se prema vama odnose *časno*, bez prevara i lukavstava.

Željeli biste da ljudi prema vama budu *fer*.

Željeli biste da budu *iskreni* prema vama, i da vas ne varaju. Zar ne?

Možda biste željeli da prema vama budu *ljubazni*, a ne grubi.

Vjerovatno biste voljeli da budu *uvidavni* kada se radi o vašim pravima i osjećanjima.

Kada ste potišteni, možda biste željeli da drugi budu *saosjećajni*.

Umjesto da „eksplodiraju” na vas, vjerovatno biste željeli da drugi pokazuju *samo-kontrolu*. Tačno?

Ukoliko imate nekih mana ili nedostataka, ako načinite grešku, možda biste željeli da ljudi budu *tolerantni*, a ne kritični.

Umjesto što se ljudi usredsređuju na osude i kazne, više biste voljeli da *praštaju*. Zar ne?

Možda biste željeli da budu *blagonakloni* prema vama, a ne zli i škrti.

Jedna od vaših mogućih želja bila bi da drugi *vjeruju u vas*, a ne da sumnjaju na svakom koraku.

Vjerovatno biste više voljeli da vam ukazuju *poštovanje*, a ne da vas vrijeđaju.

Možda biste željeli da drugi budu *učtivi* prema vama, kao i da se prema vama ponašaju *dostojanstveno*. Slažete li se?

Možda biste voljeli da vas ljudi *visoko cijene*.

Kada učinite nešto za njih, vjerovatno biste željeli da vam ljudi budu *zabvalni*. Nije li tako?

Vjerovatno biste voljeli da se drugi ponašaju prema vama *prijateljski*.

Od nekih možda želite *ljubav*.

I iznad svega ne biste željeli da se ljudi pretvaraju u svemu tome, već da njihov stav bude sasvim stvaran, i da se oni ponašaju *čestito*.

Možda ćete se sjetiti još nečega. A u ovoj knjizi pronaći ćete pravila. Na osnovu njih ćete vjerovatno izvesti sažetak onog što nazivamo *vrlinama*.

Čovjek ne mora mnogo naprezati maštu da bi shvatio, ako bi se ljudi redovno ponašali prema njemu na ovaj način, da bi njegov život bio ugodan. I nije vjerovatno da bi on mogao nakupiti mnogo neprijateljstava prema onima koji se prema njemu tako odnose.

Postoji jedna interesantna pojava⁴⁵ u međuljudskim odnosima. Kada jedna osoba više na drugu, ova teži da uzvrati vikanjem. Prema nekome se ponaša na način koji je nalik na onaj na koji se on ponaša prema drugima: u stvari čovjek sam daje primjer kako se treba ponašati prema njemu. A je zao prema B, i zato je B zao prema A. A se ponaša prijateljski prema B i zato se B ponaša prijateljski prema A. Siguran sam da imate prilike ovo neprestano vidjeti na djelu. Džordž mrzi sve žene i zato su sve žene sklone da mrze Džordža. Karlos je grub prema svima, zato su svi sklone da budu grubi prema Karlosu. I ako se ne usuđuju to da otvoreno pokazuju, oni u sebi mogu gajiti skrivenu težnju da zaista budu grubi prema Karlosu, kad god im se za to ukaže prilika.

U nestvarnom svijetu beletristike i filmova, vidimo uglađene nitkove okružene nevjerovatno efikasnim bandama, i usamljene heroje koji su potpuno sirovi⁴⁶. Život, zapravo, nije takav; pravi nitkovi prilično su sirovi ljudi, a njihovi beskrupulozni sljedbenici još siroviji; Napoleona i Hitlera izdali su vlastiti ljudi sa svih strana. Pravi heroji govore najsmirenije od svih ljudi koje ste ikada sreli, i veoma su uljudni prema svojim prijateljima.

Ako je čovjek dovoljno sretan da susretne i popriča sa ljudima koji su vrhunski profesionalci, često će biti impresioniran time da su oni

---

45. **pojava**: činjenica ili događaj koji se može opaziti.

46. **sirov**: grubih i nespretnih manira i s nedovoljno profinjenošću.

vjerovatno najprijetnije osobe koje je ikada upoznao. To je i jedan od razloga što su oni u vrhu: oni se trude, barem većina njih, da dobro postupaju prema drugima. A oni oko njih reaguju na to i nastoje da se prema njima lijepo ponašaju pa čak i da im oprostite njihove malobrojne nedostatke.

Dakle, svako sam može zaključiti šta su ljudske vrline uviđajući kako bi želio da se drugi odnose prema njemu. I na taj način mislim da ćete se složiti s tim i eliminisati svaku zabunu u pogledu toga šta je zapravo „dobro ponašanje”. Ono je vrlo daleko od pasivnog sjedenja prekrštenih ruku i ćutanja. „Biti dobar” može predstavljati veoma energičnu i snažnu aktivnost.

Malo se radosti može naći u sumornoj uzdržanoj ozbiljnosti. Kada su u prošlosti ljudi pokušavali prikazati da upražnjavanje vrline zahtijeva krut i turoban način života, bili su skloni sugerirati da sva zadovoljstva dolaze od poroka: no to je veoma daleko od istine. Radost i zadovoljstvo *ne* dolaze iz nemoral! Upravo obrnuto! Radost i zadovoljstvo bude se samo u poštenim srcima: nemoralni ljudi vode nevjerovatno tragičan život ispunjen patnjom i bolom. Ljudske vrline nemaju ništa zajedničko s potištenošću.

One su svijetla strana života, A sada razmislite šta bi se dogodilo kada bi čovjek pokušao da se prema ljudima oko sebe ponaša *pravedno, odano, časno, fer, iskreno, ljubazno, uviđavno, saosjećajno, uz samokontrolu, tolerantno, sa spremnošću na oprostaj, sa*

blagonaklonošću, s vjerom, s poštovanjem, učtivo, s dostojanstvom, visoko ih cijeneći, prijateljski, s ljubavlju, i sve to s čestitošću.

Možda bi to malo potrajalo, ali ne mislite li da bi mnogi onda počeli da se prema njemu ponašaju na isti način?

Dopuštajući čak i povremena udaljavanja od takvog ponašanja – vijesti koje vas skoro u potpunosti obeznane, provalnik koga morate lupiti po glavi, neko ko vozi polako u brznoj traci kada kasnite na posao – očigledno je da bi ste se tako uzdigli na veći nivo međuljudskih odnosa. Čovjekov potencijal za opstanak značajno bi porastao. I Čovjekov život bio bi, sigurno srećniji.

Čovjek *može* uticati na ponašanje ljudi oko sebe. Ako to već ne radite, možete to učiniti mnogo lakšim tako što ćete svakog dana odabrati jednu vrlinu i posebno joj se posvetiti tog dana. Radeći tako, na kraju ćete ih sve usvojiti.

Pored vaše lične koristi, tako ćete moći makar malo pomoći u nastanku jedne nove ere međuljudskih odnosa.

Kamičak bačen u jezerce može izazvati talasiće koji će doprijeti i do njegove najudaljenije obale.

Put do sreće daleko je svjetliji ako primjenjujete pravilo: „Pokušajte se ponašati prema drugima onako kako biste željeli da se oni ponašaju prema vama”.

21. JAČAJTE⁴⁷ I NAPREDUJTE⁴⁸

Ponekad ljudi žele nekoga slomiti, uništiti mu nade i snove, njegovu budućnost i njega samog.

Podsmjehivanjem i na mnoge druge načine, onaj koji je zlonamjeran prema nekome, može pokušati da dovede do njegove propasti.

Iz bilo kog napora da postanete bolji, da postanete srećniji u životu, možete postati meta napada.

Ponekad je neophodno da riješite takve napade. Ali postoji i dugotrajno rješenje koje rijetko da ne uspije.

Šta, zapravo, takvi ljudi pokušavaju nekom uraditi? Oni ga pokušavaju srušiti. Oni mora da misle da je on na neki način opasan po njih; da ako bi postao uspješan, on bi za njih mogao predstavljati prijetnju. Dakle, oni se trude da na različite načine potisnu njegove talente i sposobnosti.

Neki sumanuti ljudi imaju čak i ovakav plan: „Ako A postane uspješniji, on za mene može predstavljati prijetnju; stoga moram učiniti sve što mogu da A bude manje uspješan”. Čini se da njima nikada ne pada na pamet da njihova djela mogu od osobe A napraviti neprijatelja, iako ona to do tada

47. **jačati**: biti u stanju aktivnosti i rada; širiti uticaj; napredovati; vidljivo se poboljšavati.

48. **napredovati**: postizati ekonomski uspjeh; uspijevati u onome što se radi.

nije bila. To se može svrstati u jedan od sigurnih načina da takvi ludaci upadnu u nevolje. Neki to rade samo iz predrasuda ili zato što „nekoga ne vole”.

Međutim na koji bilo način to pokušavali, njihov pravi cilj je da žrtvu učine manjom i neuspješnom u životu.

Pravo rješenje za takve situacije i ljude, pravi način da se oni poraze, jeste jačati i napredovati.

Da, tačno je da takvi ljudi, vidjevši da osoba napreduje, mogu pomahnitati i još žešće ga napasti. Ono što u tom slučaju treba uraditi jeste izaći na kraj sa njima ako je to potrebno, ali ne i odustati od jačanja i napredovanja, jer to bi bilo upravo to što ti ljudi i žele.

Ako budete sve više jačali i napredovali, takvi ljudi će oko toga pasti u apatiju, ili će u potpunosti odustati.

Ako su nečiji ciljevi u životu vrijedni, ako ih ta osoba ostvaruje obraćajući pažnju na pravila izložena u ovoj knjizi, ako jača i razvija se, ona će sigurno na kraju odnijeti pobjedu. I to tako, nadam se, da nikome ne fali ni dlaka s glave.

I to je ono što vam želim: jačajte i napredujte!

Sreća leži u bavljenju korisnim djelatnostima. Međutim, postoji samo jedna jedina osoba koja sa sigurnošću može reći šta će nekoga usrećiti – to je ona sama.

Pravila data u ovoj knjizi zaista su bankine puta: ukoliko ih čovjek naruši, on je nalik vozaču automobila koji je izletio s puta, a rezultat može biti uništen trenutak, odnos, život.

Samo vi možete reći kuda taj put ide. Jer vi postavljate ciljeve, za određenu vezu, fazu života.

Čovjek se ponekad možda osjeća poput lista nošenog duž prljave ulice, ili poput zrnca pijeska zaglavljenog na jednom mjestu. Međutim niko nije ni rekao da je život pun spokoja i reda; on to nije. No čovjek nije ni rastrgani list ni zrnce pijeska: on može, u većoj ili manjoj mjeri, zacrtati svoj put i slijediti ga.

Neko možda osjeća da su stvari sada takve da je prekasno bilo šta uraditi, da je put kojim je prošao toliko zbrkan da nema nikakvog izgleda da zacrta neki budući put koji će biti drugačiji. Međutim, na svakom putu postoji tačka od koje se može ucrtati novi put i pokušati ga slijediti. Ne postoji ni jedna živa osoba koja nije u stanju početi iz početka.

Može se reći, bez i najmanje straha od proturječnosti, da vas drugi mogu ismijavati i truditi se na različite načine gurnuti na ivicu,

dovoditi na razna iskušenja da vodite nemoralan život: sve takve osobe to čine da bi ostvarile vlastite ciljeve, i ako se čovjek obazire na njih, završiće tragično i tužno.

Naravno čovjek će ponekad imati gubitaka pokušavajući da primjeni ovu knjigu. Iz toga treba učiti i nastaviti dalje. Ko kaže da ovaj put nije džombast? No, njime se ipak može putovati. Dakle, neki ljudi mogu pokleknuti, ali to ne znači da ne mogu ustati i nastaviti dalje.

Ukoliko se čovjek drži bankina ovog puta, ne može mnogo pogriješiti. Istinsko uzbuđenje, sreća i radost dolaze iz drugih stvari, a ne iz uništenog života.

Ako budete u stanju utjecati na druge da slijede ovaj put, i sami ćete biti dovoljno slobodni pružiti sebi priliku da otkrijete šta je istinska sreća.

*Putem do sreće mogu brzo putovati oni koji
znaju gdje su mu granice.*

Vi ste vozač.

Sretan put.

DODATNE KOPIJE OVE KNJIŽICE
SE MOGU NABAVITI KOD:

The Way to Happiness Foundation International
201 E. Broadway, Glendale, CA 91205 USA
800-255-7906 or 818-254-0600
Fax: 818-254-0555
Email: info@twth.org
Website: www.thewaytohappiness.org

Ovo bi mogao biti prvi nereligiozni moralni kodeks zasnovan isključivo na zdravom razumu. Napisao ga je L. Ron Hubbard kao samostalan rad, koji nije dio nikakve religiozne doktrine. Doštampavanje ili individualna distribucija ne podrazumijeva vezu ili sponzorstvo bilo kakve religiozne organizacije. Zato vladine organizacije mogu distribuciju knjižice vršiti kao nereligioznu aktivnost (doštampavanje se može dogovoriti sa TWTH Fd Int).
BOSNIAN EDITION